

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “เทวมนุสฺสปุชิต — ผู้อันเทวดาและ
มนุษย์บูชาแล้ว”

เทวมนุสสุปจิต อ่านตามภาษาบาลีว่า เท - วะ - มะ - นุด - สะ - ปู - ชิ - ตะ มาจากคำว่า เทว (เทวดา) มนุสส (มนุษย์) กับคำว่า ปุจิต (บูชาแล้ว) รวมกันเป็น เทวมนุสสุปจิต เขียนเป็นไทยได้ว่า เทวมนุสสุปจิตะ แปลว่า ผู้อันเทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว เป็นอีกคำหนึ่ง que แสดงถึงบุคคลผู้มีพระคุณสูงสุด ประเสริฐที่สุดคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบารมีคุณความดีทั้งหมดที่พระองค์ได้สะสมอบรมมาก็เพื่อทรงตรัสรู้ความจริง และเมื่อพระองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้วทรงมีพระมหากรุณาแสดงความจริงเกื้อกูลแก่สัตว์โลกให้เกิดความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง ซึ่งมีผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงมากมายนับไม่ถ้วน พระองค์จึงทรงเป็นที่เคารพบูชาทั้งของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

ข้อความในมรุตตวิลาสินี อรรถกถาขุททกนิกาย พุทธวงศ์ ได้อธิบายความหมายของคำว่า เทวมนุสส
 ปุชิต ดังนี้

บทว่า เทวมนุสสุปิโต ความว่า ชื่อว่า เทพ เพราะระเริงเล่นด้วยกามคุณ ๕ (รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบสัมผัสกาย) อันเป็นทิพย์. ชื่อว่า มนุษย์ เพราะใจสูง. เทวดาด้วย มนุษย์ด้วย ชื่อว่าเทวดาและมนุษย์ ผู้อันเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายบูชาแล้ว ชื่อว่า เทวมนุสสุปิ ตะ อันเทวดาและมนุษย์บูชาด้วยการบูชาด้วยดอกไม้เป็นต้นและการบูชาด้วยปัจจัย [จีวร อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค] อธิบายว่า ยำเกรงแล้ว.

บุคคลผู้ที่สูงส่ง ประเสริฐที่สุดในบรรดาสัตว์โลกทั้งปวง ไม่มีผู้ใดเปรียบได้เลย คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะพระองค์ทรงตรัสรู้สิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง โดยชอบ ด้วยพระองค์เอง กว่าที่พระองค์จะได้ตรัสรู้นั้น ทรงบำเพ็ญพระบารมีคุณความดีที่จะทำให้ถึงฝั่งของการดับกิเลส มาตลอดระยะเวลาสี่สงขยแสนกัปป์ตั้งแต่เมื่อครั้งที่เป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นเวลานานมาก เมื่อได้ทรงตรัสรู้แล้ว ก็ทรงมีพระมหากรุณาที่จะเกื้อกูลสัตว์โลกด้วยการทรงแสดงพระธรรมให้ได้เข้าใจความจริงของสิ่งที่มี ซึ่งเป็นธรรมให้คนอื่นได้รู้ได้เข้าใจด้วย แก่สัตว์โลกเคยเป็นผู้มากไปด้วยกิเลสประการต่างๆ ก็สามารถที่จะขัดเกลาละคลายและดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น ด้วยปัญญอันเกิดจากการได้ฟังพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง จึงมีผู้ที่อบรมเจริญปัญญาสามารถที่จะรู้แจ้งความจริงตามพระองค์ได้ นี่เป็นพระคุณอันสูงสุดของพระองค์ที่มีต่อสัตว์โลก พระองค์ทรงตรัสรู้และทรงมีพระมหากรุณาแสดงความจริงให้คนอื่นได้รู้ได้เข้าใจด้วย

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้แล้ว ทรงพิจารณาว่าสัตว์โลกมากไปด้วยความไม่รู้และกิเลสทั้งหลาย ถ้าไม่มีผู้นุเคราะห์ก็เกิดด้วยการแสดงความจริง ก็ไม่มีทางที่ความเข้าใจถูกเห็นถูกจะเกิดขึ้นได้เลย พระองค์จึงทรงแสดงพระธรรม ด้วยพระหฤทัยที่ประกอบด้วยพระมหากรุณาแก่สัตว์โลก ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ไกลแสนไกลเพียงใด แต่ว่าได้สะสมเหตุที่สืบมาที่จะได้รับประโยชน์จากพระธรรม พระองค์ก็เสด็จไปเพื่อทรงแสดงพระธรรม โดยที่ไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นเป็นใคร อยู่ที่ไหน เมื่อพระองค์สามารถจะช่วยให้เขาพ้นจากความมืดสนิทและกรงกิเลสของสังสารวัฏได้ ก็ทรงเกิดด้วยการทรงแสดงพระธรรม ไม่มีใครที่จะทำประโยชน์เกิดแก่สัตว์โลกได้เท่ากับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงเป็นที่เคารพบูชาอย่างสูงสุดทั้งของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

การที่จะได้ฟังพระธรรมซึ่งแสดงถึงความจริงของสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ ซึ่งถูกปกปิดไว้นานแสนนาน เกิดขึ้นได้เพราะอะไร? ถ้าไม่มีการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีใครสามารถที่จะรู้ความจริงของสิ่งที่กำลังมีในขณะนี้ได้เลย เพราะฉะนั้น เริ่มเห็นพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือยัง พระองค์ทรงบำเพ็ญพระบารมีเพื่อใคร? ไม่ใช่เพื่อพระองค์เพียงผู้เดียว แต่เพื่อสัตว์โลกซึ่งไม่สามารถที่จะมีบารมีที่จะถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งยากแสนยากที่จะเป็นได้ ก็ยังมีโอกาสได้ยินได้ฟังพระธรรมที่พระองค์ได้ทรงแสดงจากการตรัสรู้ซึ่งเป็นประโยชน์เกิดโดยตลอด

การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา ไม่ได้จำกัดอยู่ที่เพศใดเพศหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นจะเห็นคุณประโยชน์ของพระธรรมมากน้อยแค่ไหน แต่ละคนก็เป็นแต่ละหนึ่งไม่เหมือนกันเลย ถ้าหากว่ามีความประสงค์จะฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก แม้จะอยู่ครองเรือนเป็นคฤหัสถ์ ก็สามารถฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา เป็นคฤหัสถ์ที่ดีจนถึงความเป็นพระอริยบุคคลได้ ซึ่งมีเป็นส่วนน้อยมากที่จะได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง หรือถ้าสะสมอภัยาศัยใหญ่มา เป็นผู้มีปัญหาเห็นโทษเห็นภัยของอกุศล เห็นโทษของการอยู่ครองเรือนว่า เป็นที่หลังไหลมาแห่งอกุศลธรรมทั้งหลายทั้งปวง ก็สละเพศคฤหัสถ์ สละอาคารถนเรือน สละทรัพย์สินเงินทองวงศาตมณานิ มุ่งสู่เพศที่สูงยิ่ง คือ เพศบรรพชิต บวชเป็นพระภิกษุในพระธรรมวินัย ด้วยความจริงใจ เพื่อประโยชน์ในการขัดเกลากิเลสของตนเองให้ยิ่งขึ้น ก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลตามอภัยาศัย ไม่มีใครบังคับเลย

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ยังดำรงสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบันนี้ พร้อมทั้งจะให้ประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เห็นคุณค่า บุคคลผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากพระธรรม ต้องเป็นผู้เห็นประโยชน์ของการฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพราะการฟังพระธรรม ทำให้ผู้ฟังได้ยินได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยได้ฟังมาก่อน ทำให้เริ่มเห็นประโยชน์ของการฟัง และรู้ว่าเหตุที่จะทำให้ปัญญาเกิด ก็คือการฟัง ด้วยความตั้งใจ ด้วยความเคารพ ละเอียดยรอบคอบ เพราะผู้ที่เป็นชาวพุทธ ต้องได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทรงแสดง ไม่มีตัวตนที่จะไปทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะให้ปัญญาเกิดได้เลย ต้องฟัง ต้องศึกษา เท่านั้น สำหรับผู้ที่ได้ฟังพระธรรม ก็เห็นได้ว่า ปัญญาจะค่อยๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ เมื่อฟังบ่อยๆ เนืองๆ ไม่ขาด การฟังพระธรรม ให้เวลากับสิ่งที่มีค่าที่สุดนี้ ปัญญาก็ย่อมจะค่อยๆ เจริญขึ้น ค่อยๆ สะสมไปที่ละเล็กทีละ น้อย จนกว่าปัญญาจะถึงความสมบูรณ์พร้อมในที่สุด ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญ ปัญญา ทั้งหมดทั้งปวงของปัญญาที่จะเจริญขึ้นได้ ก็เพราะได้อาศัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นบุคคลผู้ สูงสุดประเสริฐที่สุดผู้ทรงเป็นที่เคารพบูชาสูงสุดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗